

Per Øverland: Historieglimt 84

Våttahaugen på Ladehammeren

«Elle melle deg fortelle, skipet går ut i år, rygg i rand, to i spann, snipp, snapp, snute, du er ute!» Hva har denne barneregla med Våttåhaugen å gjøre? Jo, regla går tilbake til kong Håkon den gode på 900-tallet og hans melding om mobilisering av leidangflåten. Da gikk meldingen over vetene som ble satt i brann og var en ordre om at våpenføre menn skulle samle seg med våpen og mat ved leidangskipene. Regla betyr: Ilden melder og forteller at i år skal skipene ut. Rygg ved rygg skal mennene sitte, to og to ved hver åre skulle sette til sjøs for å forsvare landet! Vetet på toppen av Ladehammeren var den som lå nærmest til Nidaros by, og som ble sett av bygdene rundt byen og fjorden. «Våttå» er det trønderske ordet for vete eller varde. Våttahaugen er toppen med vetet.

Vardesystemet var gammelt. Det hadde to grener. Først hadde vi stamlinjen der vetene lå med 15 til 30 kilometers avstand langs kysten fra Båhuslen til Varanger med utløpere inn de største fjordene. Vetene lå gjerne på høye fjell der de var synlig langt borte, men ikke i bygdene nær ved. Derfor kom lokalvarslingen med veter med 4 til 7 kilometers mellomrom og formidlet budet til nærmiljøet. Det var den andre linjen. I Norge kjennes systemet tilbake til eldre jernalder. Den første konge som vi vet benyttet det, var Hertjov av Hordaland omkring 650. I to senere perioder ble det særlig hyppig brukt: Fra kong Håkon den gode til ut på 1300 tallet og fra kong Christian IV til 1814.

I lovverket hadde vetene en sterk stilling. Gulatingslova har bestemmelser om veter med straff for å unnlate å bygge og vedlikeholde dem. Bestemmelsene gikk videre inn i Magnus Lagabøters landslov av 1274-1275 og bylov av 1276. Det gikk videre inn i Christian IV's norske lov av 1604 med denne ordlyden: *«Er der feide formodendis paa riget, da skal vædvarder og vardehusze færdig gøres. Ombudsmand skal lade bønderne tilsige vædvarder færdig at gjøre paa steder, de aff gammel tid verit haffuer. De bønder, som bor i den fierding næst hosz vædvarder, skulle varder oc vardehusze bygge met tag paa oc fire dørre paa huert husz.»* På Christian IV's tid var en varde 3 til 3,5 meters stokker satt i en 4-5 meters ring og med mindre ved inni. Veden skulle beskyttes mot væte.

Våttahaugen er 71 meter høy. En trenger ikke å være okkupant og militærstrateg for å skjønne at Våttahaugen måtte bli en av tyskernes

nøkkelposisjoner i deres «Festung Norwegen». Haugen bærer tydelige merker etter herrefolkets inngrep i den fredfulle idyllen på vår utpost mot sjøen. Her kontrollerer man hele innseilingen til byen og samtidig kunne man bevokte ubåtbunkerne på Nyhavna. Ruinene av solide, nærmest overdimensjonerte kanonstillinger bærer bud om andre tider da de grønnkledde soldatene var her «for å beskytte oss». Luftvernartilleri av alle størrelser og kaliber pyntet opp i naturen og kanonløpene pekte faretruende i alle himmelretninger.

Menighetsbladet trakk i 1985 fram noen få historiske glimt. Det var ikke mange som bodde på Ladehammern før krigen. Det var et atskillig mer landlig preg enn det har i dag. Her lå blant andre en koselig bondegård med fjøs og ku og høns utpå pynten der det Maritime skolesentret i dag kneiser som et Soria Moria slott over byen og havna. På selveste 1. mai 1943 måtte alle hus være evakuert til fordel for «Die Wehrmacht». I løpet av krigen unngikk heller ikke Våttåhaugen og Ladehammern de sår og spor som krigen alltid etterlater seg. En av dem som bodde på Ladehammern og måtte forlate hjemmet, heter Walter Olsen. Åtte år gammel var han i 1940. Han har i dag hus på ruinene av barndomshjemmet sitt. Det ble bokstavelig talt blåst bort etter et bombeangrep. Han har fremdeles dystre krigsminner i frisk erindring. Han husker russiske fanger som ble mishandlet med geværkolber fordi de i desperat sult forsynte seg av potetskrellet i søppelkassen. Han var vitne til at hele 10 hus ble bombet og nærmest jevnet med jorda; hele 43 bombekrattere fortalte om allierte forsøk på å uskadeliggjøre ubåthavna.

I år 2000 fikk kunstneren Rolf Schaffner sette opp et av sine kunstverk med navn Equilibro her oppe på toppen. Til sammen har han skapt fem tilsvarende, men ikke helt like, verk i fem byer i Europa med tema «Fredsmeridianer». 1995 satte han opp et slikt verk i Santanyi i Spania, i 1997 i Köln i Tyskland, i 2000 i Trondheim, i 2005 i Volgograd (Stalingrad) i Russland og det siste kom i Cork i Irland i 2009. Trekket en strek fra den spanske til den norske byen og en lengre fra Irland til Russland, så krysses disse i Köln. Tanken er at de tidligere fiendeland skal leve fredelig sammen i framtiden.

Siden 2010 har det midt i juni blitt arrangert i musikkfestival på Våttåhaugen. Den er gratis og eventuelt overskudd går til veldedige formål. Fredag og lørdag kveld er det konserter. Lørdag klokken 12 til 17 er det «Barnehammern» med program for barn. Det selges mat, drikke, søtsaker og festival artikler fra mange boder. I dag råder det idyll på Våttåhaugen. Den vakre toppen av Ladehammern har utsikt ut mot sjø og havn, Munkholmen og Trondheimsfjorden. I dag vokser det liljekonvaller ved foten av hegg og haugen er en yndet utsiktsplass, ikke minst på nyttårsnatta. Lekeplass for barna i strøket er det også. Her oppe har du hele byen for dine føtter. Den vakre ut- og innseilinga med Trolla og Vanvikan ligger midt imot. Nordover ser vi like inn i byens kjøkkenhage på Frosta. I øst kan du følge lysene fra flystripa på Værnes, «the skyway and doorway» til Trøndelag, slik det står i turistbrosjyrene.